

HALDEN
KOMMUNE

De Grønne sitt budsjett og økonomiplan 2025-2028

Lagt frem i formannskapet 26 november 2024

**HALDEN
KOMMUNE**

Forslag til vedtak

1. De grønnes forslag til budsjett 2025 og økonomiplan 2025 - 2028 vedtas i henhold til
 - § 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A),
 - § 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B),
 - § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A),
 - § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B).
2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B). I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet. Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.
3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer en enklere økonomirapport hver måned, samt en mer omfattende rapport tertialvis til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.
4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).
5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 14,42 mkr for 2025.
6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 143,39 millioner kr. VAR-lån utgjør 50,00 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 70 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år.
7. Trekkrettighet i bank beholdes på 400 millioner kr i 2025.
8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2025 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4). For utskrivning av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet jf. eskl. § 8 C-1. For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3. Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivningen av eiendomsskatt for året 2025:
 - a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.

**HALDEN
KOMMUNE**

b) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i eigedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 3 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 3 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.

c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet. Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.

d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verde».

e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.

f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.

g) Kommunens skattetakstvedtekter.

9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/ /forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.

10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2025, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20.november. Det er åpnet for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.

11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter.

12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feiing og tilsyn vedtas.

13. Det brukes 200 mkr av premiefondet til betaling av pensjonspremie i HKP i 2025.

Innledning

HALDEN KOMMUNE

De Grønne sitt budsjettforslag er lagd med utgangspunkt i kommunedirektøren sitt budsjettforslag. Det vi omtaler er endringer og tillegg til kommunedirektørens budsjett og økonomiplan for 2025-2028.

Halden har, som store deler av kommune Norge, et merforbruk i 2024. Kommunedirektøren har iverksatt mange tiltak for at budsjett for 2025 skal være i balanse. Vi anerkjenner at vi ikke kan ha merforbruk over tid, og derfor lar vi kommunedirektøren gjennomføre og fortsette omstillingsarbeidet. Med dette utgangspunktet har vi derfor få tiltak som øker driftsutgiftene.

Vi budsjetterer med ett minimalt mindreforbruk i 2025. Det betyr at det kun budsjetteres med å sette av 1,687 millioner i disposisjonsfond. Samtidig er det slik at av våre tiltak er over 25 millioner å regne som engangsbevilgninger som ikke må gjentas for 2026. Dette inkluderer bl.a. økte midler til vedlikehold og ENØK, mer til fysiske bøker og praktisk utstyr i skolen, istandsetting av varmtvannsbasseng på Helsehuset, engangsbeløp knyttet til ekstraordinært bruk av premiefond, og økte midler til restaurering av natur og klimatiltak.

De Grønne vil at Halden skal bli en arealpositiv kommune. Det betyr at det restaureres og reetableres mer natur enn det bygges ned. En naturlig del av et slikt mål er at Halden utvikler et arealregnskap.

HALDEN
KOMMUNE

Vi har budsjettert 29,25 millioner som økt handlingsrom. Dette knytter seg i hovedsak til ekstra overføring fra staten, i tillegg er det noen omprioriteringer fra kommunedirektøren sitt budsjettforslag.

Inntekter

Endringer i godtgjøringsreglementet	0,95 millioner
Ekstra overføringer fra staten	25 millioner
Gjenbruk av brukt IT utstyr	2 millioner
Smart Innovation Norway	0,8 millioner
Halden næringsutvikling	0,5 millioner
Økt inntektsside	29,25 millioner

Vi budsjetterer med 35,563 millioner i økte utgifter. De store summene er knyttet til engangskostnad ved ekstraordinært bruk av premiefond, og 8 millioner til vedlikehold og ENØK tiltak. Vi har også satt av mer midler til restaurering og reetabler av natur, og klimatiltak. Resten av tiltakene er ment å styrke tilbudet til barn og unge, og for å styrke arbeidet for innenforskap og inkludering.

Utgifter

Bymisjon kutt i tilskudd og noe inflasjonsjustering	0,6 millioner
Gate sosionom i samarbeid med bymisjonen	1 million
Fargespill	0,5 millioner
Vedlikehold av bygg og ENØK tiltak	8 millioner
Varmtvannsbasseng på Helsehuset. Istandsette og drift først året	4,363 millioner
Klimatiltak	2 millioner
Natur (restaurering, reetablering, fremmede arter, andre tiltak)	2 millioner
Videreføre krisesentertilbud i Halden	1,6 millioner
Lærlinger	1,2 millioner
Fysiske lærebøker og praktisk utstyr til grunnskolen	1,5 million
Støtte til enkel mat i grunnskolen	0,2 million
Innkjøp av en stor bil til St. Joseph og Konglelund	0,5 millioner
Økning i tilskudd til frivillighetssentralen	0,05 millioner
Miljøarbeidere i grunnskolen	2 millioner
Ekstraordinært bruk av premiefond (reduerte refusjonsinntekter)	10 millioner
Reversere kutt Halden Arbeid og Vekst AS	0,25 millioner
Økte utgifter	35,563 millioner

Vi har valgt å bruke 112 millioner mer fra premiefondet. Dette gir økte utgifter i 2025 på 10 millioner, men deretter vil dette grepet gjøre det mulig å betale ned 19 millioner mer gjeld fra 2026-2032. For oss er dette et ekstraordinært tiltak for å kunne betale ned mer gjeld i årene fremover.

Bruk av premiefond

	2025	2026	2027	2028
--	-------------	-------------	-------------	-------------

Reduserte refusjonsinntekter	-12 000 000	0	0	0
Økte renteinntekter (halvårseffekt 2025)	2 000 000	+ 4 000 000	+ 4 000 000	+ 4 000 000
Reduserte amortiseringskostnader		+ 15 000 000	+ 15 000 000	+15 000 000
Inndekningsbehov 2025 / Til avdrag 2026-2028	-10 000 000	19 000 000	19 000 000	19 000 000

Forklaring til endring i inntekter og utgifter

Helse og omsorg

Kirkens bymisjon

Vi reverserer kuttet og øker med 0,2 millioner. Støtten de har mottatt har aldri blitt inflasjonsjustert. I tider hvor stadig flere har det vanskelig er det ekstra viktig å opprettholde tilbud mot de som trenger det mest. Derfor mener vi at Kirkens Bymisjons arbeid i Halden for tiden bør styrkes og ikke kuttes.

Varmtvannsbasseng Helsehuset

Vi setter av midler til igangsetting og drift av varmtvannsbassenget på Helsehuset. Dette er et viktig tiltak for rehabilitering, forebygging og lindring for et stort antall mennesker i Halden.

Oppvekst

Fargespill

Vi gir støtten på 0,5 millioner som trengs for at de kan videreføre tilbudet i Halden. Fargespill har i flere år gitt et supplerende tilbud til barn og ungdom. De har spesielt klart å treffe barn og ungdom som ellers ikke har vært i organisert aktivitet.

Plan og teknisk

**HALDEN
KOMMUNE**

Vedlikehold og ENØK tiltak

Halden har, som mange andre kommuner, over lang tid prioritert ned vedlikehold av bygningsmassen. Dette sparer penger i dag, men blir kostbart i morgen. Dette vil også gi ansatte og brukere bedre arbeidsforhold.

Sentraladministrasjonen

Endring av frikjøp og godtgjøring til folkevalgte

Vi setter ordfører sin lønn til 8G. Videre vil vi at beregningsgrunnlaget settes til 80% av ordfører sin lønn. Varaordfører skal ha et frikjøp på 60%. Det vil si at lønnen til varaordfører blir 60% av beregningsgrunnlaget som er 80% av 8G. En endring av beregningsgrunnlaget vil på virke all godtgjøring til folkevalgte.

Halden Næringsutvikling

Halden næringsutvikling gjør en kjempejobb for byen. Derfor ønsker vi å at Halden kommune viderefører støtten på opprinnelig nivå, 0,5 millioner.

HALDEN KOMMUNE

Budsjettskjemaer

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 1. ledd	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Sentrale inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-919 705	-970 252	-1 035 988	-1 050 988	-1 055 936	-1 061 613
Ordinært rammetilskudd	-1 192 554	-1 243 700	-1 333 496	-1 343 046	-1 354 463	-1 365 895
Skatt på eiendom	-100 268	-101 485	-103 547	-104 747	-105 947	-107 147
Andre generelle statstilskudd	-5 433	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750
Sum Sentrale inntekter	-2 217 960	-2 317 187	-2 474 781	-2 500 531	-2 518 096	-2 536 405
Driftsutgifter per tjenesteområde	1 990 525	2 042 823	2 125 456	2 107 088	2 112 538	2 132 737
Avskrivninger	187 837	184 468	201 312	201 312	201 312	201 312
Brutto resultat (KOSTRA)	-39 598	-89 896	-148 013	-192 131	-204 246	-202 356
Netto finansutgifter og inntekter						
Renteinntekter og utbytte	-56 585	-43 395	-32 400	-32 400	-32 400	-32 400
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	111 921	110 371	122 867	131 364	141 947	147 947
Avdrag på lån	161 456	183 101	184 000	184 000	184 000	184 000
Motpost avskrivninger	-60 934	0	0	0	0	0
Finansutgifter i tjenesteområdene	49 629	80 586	65 854	65 854	65 854	65 854
Sum Netto finansutgifter og inntekter	205 487	330 663	340 321	348 818	359 401	365 401
Motpost avskrivninger	0	0	0	0	0	0
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	-126 904	-177 677	-201 312	-201 312	-201 312	-201 312
Netto resultat	38 985	63 090	-9 004	-44 625	-46 157	-38 267
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Til ubundne avsetninger	0	0	2 432	38 053	39 585	31 695
Bruk av ubundne avsetninger	-35 094	-83 244	-6 125	-8 363	-6 388	-5 000
Overført til investering	0	20 000	6 125	8 363	6 388	5 000
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	-3 935	154	6 572	6 572	6 572	6 572
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	-39 029	-63 090	9 004	44 625	46 157	38 267
Årsoverskudd / underskudd	-44	0	0	0	0	0
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 2. ledd	Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Fellesområder	-19 769	0	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	295 214	319 699	340 640	339 331	343 131	344 958
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	779 377	820 076	846 554	830 599	806 357	809 388
Kommunalavdeling Helse og mestrings	848 228	852 118	861 012	857 688	881 430	895 404
Kommunalavdeling Teknisk	162 868	165 382	179 296	180 046	181 546	183 200
Fellesfunksjoner	29 306	-26 923	-29 620	-28 150	-27 500	-27 787
VAR og Havn	1 927	2	0	0	0	0
Sum netto rammer	2 097 151	2 130 354	2 197 882	2 179 514	2 184 964	2 205 163
Herav:						
Avskrivninger	187 837	184 468	201 312	201 312	201 312	201 312
Renteinntekter	-23 882					
Renteutgifter	73 510	80 516	65 784	65 784	65 784	65 784
Avdrag på lån	0	70	70	70	70	70
Motpost avskrivninger	-126 904	-177 677	-201 312	-201 312	-201 312	-201 312
Overføring til investering	4 000	4 724	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	34 068	10 163	14 078	14 078	14 078	14 078
Bruk av bundne driftsfond	-38 111	-14 733	-7 506	-7 506	-7 506	-7 506
Bruk av disposisjonsfond	-3 892	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum rammer uten 1A-poster	1 990 525	2 042 823	2 125 456	2 107 088	2 112 538	2 132 737

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-5 1. ledd	Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Investeringer i varige driftsmidler	778 665	331 906	80 500	87 200	79 800	69 500
Tilskudd til andres investeringer	7	0	3 000	2 000	2 000	2 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5 831	3 050	4 000	4 000	4 000	2 950
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	784 503	334 956	87 500	93 200	85 800	74 450
Kompensasjon for merverdiavgift	-108 445	-50 875	-6 100	-7 440	-5 960	-3 900
Tilskudd fra andre	-9 440	-62 700	0	0	0	0
Salg av varige driftsmidler	-44 027	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-730	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-555 266	-193 608	-71 275	-73 397	-69 452	-62 600
Sum investeringsinntekter	-717 908	-307 183	-77 375	-80 837	-75 412	-66 500
Videreutlån	66 824	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	-50 038	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000
Avdrag på lån til videreutlån	18 394	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-24 869	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000
Netto utgifter videreutlån	10 311	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-4 000	-24 724	-6 125	-8 363	-6 388	-5 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	7 213	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-25 640	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	7 870	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-62 349	-3 050	-4 000	-4 000	-4 000	-2 950
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-76 906	-27 774	-10 125	-12 363	-10 388	-7 950
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	-1	0	0	0	0
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-5 2. ledd	Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Fellesområder	2	0	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	9 938	5 117	0	0	0	0
Kommunalavdeling Undervisning og oppvekst	4 101	6 000	6 000	0	0	0
Kommunalavdeling Helse og mestring	6 396	15 000	8 800	8 800	8 800	5 500
Kommunalavdeling Teknisk	592 258	231 906	15 700	28 400	21 000	14 000
Var og Havn	164 274	73 883	50 000	50 000	50 000	50 000
Org. Oppsett mangler	1 696	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	778 665	331 906	80 500	87 200	79 800	69 500